

Mircea Bălan, *Istoria beției la români*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2006, 336 p.

Anul 1989 reprezintă un moment important în evoluția istoriografiei românești. Dispariția cenzurii comuniste a dus la redobândirea libertății de expresie și a oferit cercetătorilor posibilitatea abordării unor teme diverse. Un exemplu îl constituie istoria alimentației, una dintre cele mai noi direcții deschise investigației istorice, care urmărește, între altele, evidențierea obiceiurilor alimentare ale diferitelor categorii și grupuri sociale, acordând o atenție deosebită modului de preparare a hranei și felului în care au fost consumate alimentele și băuturile de-a lungul vremii.

În ultima perioadă au fost publicate mai multe studii în domeniu, studii elaborate cu profesionalism de către cercetători de la Cluj și București, după modelul metodologic specific istoriografiilor occidentale. Nu se cuvine însă să caracterizăm într-o manieră asemănătoare cartea intitulată *Istoria beției la români*, de Mircea Bălan, apărută la editura timișoreană Eurostampa. Răsfoind-o doar, chiar și unui student din primul an de facultate, care abia se familiarizează cu metodele de cercetare și învață să scrie în conformitate cu rigorile științifice, îi este extrem de ușor să-și dea seama că se află în fața unei lucrări lipsită de orice valoare.

Ceea ce atrage în primul rând atenția la ea este defectuoasa întocmire a aparatului critic. Deși lucrarea abundă în citate, Mircea Bălan amintește arareori, într-o simplă paranteză, numai numele autorului la care a apelat. Nici vorbă de existența notelor de subsol ori de final, care să confirme autenticitatea informațiilor și corectitudinea afirmațiilor sale și să-i trimită pe cei interesați la sursele pe care el le-a utilizat. *Bibliografia selectivă* prezentată în încheierea cărții enumără, laolaltă, izvoare narrative și o multitudine de lucrări generale, fără a menționa însă lucrări speciale din istoriografia românească și cea străină, care să-i fi servit autorului drept posibile modele și, mai ales, fără să menționeze sursele documentare, edite și inedite, indispensabile emiterii unor judecăți de valoare. În această situație, specialistului îi vine greu să nu se întrebe pe ce bază și-a formulat concluziile Mircea Bălan și ce element de noutate a adus el, prin cartea pe care a scris-o? Mai mult, cine va avea răbdarea să parcurgă paginile cărții va constata cu surprindere că nu puține sunt operele din care Bălan citează pasaje întregi, uitând apoi să le includă și în bibliografie.

Calitatea îndoielnică a lucrării este lesne de ghicit și din *Cuprins*. O demonstrează *Introducerea*, în care autorul vrea să se ocupe de *Beția în timp și spațiu*, și de asemenea, titlurile bombastice, dar în întregime lipsite de conținut, ale celor opt capitole: *La chef cu geto-dacii*; *Pocalul cu vin și halba de bere*; *Viile și vinul*; *Pe când voievozii petreceau*; *Vinul, vile și petrecerile din Banat și Ardeal*; *Fanariozii sau beția instituționalizată*; *De la „Bolta Rece” La „Capșa”* și *O beție cât un secol*.

De altfel, chiar titlul lucrării pare oarecum nepotrivit. Beția este starea ce-l caracterizează pe individul care, la un moment dat, a consumat alcool în exces. Cum s-ar putea scrie o istorie despre ea? Subiectul în măsură să suscite interesul istoricilor ar fi dimpotrivă, alcoolismul, perceput ca fenomen social. Era de așteptat ca în *Introducere* autorul să-și motiveze demersul și să aducă lămuririle necesare în problemele pe care și-a propus să le

dezbată, ca astfel să înlăture orice neclaritate. Confuzia este însă și mai mult sporită, deoarece Mircea Bălan, după ce înșiruie fără discernământ o serie de definiții ale termenilor „beție” și „alcoholism”, pe parcursul întregului fragment nu caută altceva decât să acrediteze ideea că „istoria omenirii, în linii generale, se confundă cu istoria beției” (p. 5) și că „nu există doar un singur popor asupra căruia să cadă anatema de bețiv. Toate neamurile de pe Terra au băut, în cantități mai mari sau mai mici” (p. 16). Din toate celelalte capitole reiese că românii nu s-au abătut – nici ei – de la regulă, ci din contra.

Autorului i s-ar fi acordat credit dacă ar fi existat și dovada că a ajuns la această concluzie în urma analizei metodice, cu spirit critic, a unui număr însemnat de izvoare. Din păcate, singura „metodă” întrebuințată de Mircea Bălan este cea numită de reputatul istoric francez Alain Guerreau „a foarfecelui și lipiciului”. El a pus cap la cap, după criteriile rămase necunoscute, pasaje, variabile ca întindere, din operele altor autori, intercalând din loc în loc propriile comentarii uneori ilogice, altele dezarmant de puerile și prea des, degenerând în vulgaritate.

Ocupându-se de beție în epoca veche, Bălan afirmă: „E de presupus că la început vinul se bea după bunul plac al producătorului și că primul om care s-a îmbătat a făcut-o din greșeală. Conștient de acum de efectele euforice ale vinului, din struguri, orz ori fructe, omul din neolitic își va „programa” bețiile. Efectul euforic însă, avea să fie exploatat la maxim în timpul ceremoniilor religioase. Practicile mitico – magice, cultul fecundității și al fertilității din neolitic, avea [sic!] nevoie de stimulente, de o stare de transă, ca și orgiile sexuale în legătură cu acest cult și băutura putea fi un adjuvant binevenit” (p. 21).

Iată din ce motiv, potrivit părerii sale, a poruncit Burebista să fie tăiate viile: „Poate că ordinul lui Burebista, ca geții să-și distrugă viile, a fost determinat și de preîntâmpinarea unei invazii. Celții, sciții, dar și alte popoare, se dădeau în vânt după vin, mai ales când îl puteau captura gata făcut și în cantități foarte mari” (p. 41).

Totodată, Mircea Bălan a descoperit o altă cauză a înfrângerii suferită în 1711 de către Dimitrie Cantemir și țarul Petru cel Mare: „Și s-a îmbătat principele cărturar, înțeleptul Dimitrie Cantemir, cu vinul „acela străin, cel cu bure”, cu șampanie adică și s-a îmbătat și bravul cronicar Neculce, pe vremea aceea mare „șăf” de armată și s-a îmbătat și țarul Petru și așa de-a valma au dormit în cort, până ce i-au trezit turcii, care veniseră la Stănilești pentru a se bate, a face război și nu un chef. Beți, mahmuri sau treji, nu are nici o importanță, Petru și Cantemir au suferit un răsunător dezastru. Stai și te întrebi atunci, pe ce criteriu s-a pus astăzi unei școli militare numele de Dimitrie Cantemir?” (p. 135). Și exemplele ar putea continua.

Doar cu foarte multă indulgență ar fi posibil să i se acorde lui Mircea Bălan calitatea de istoric. Aceasta deoarece comite erori inacceptabile și în cazul unui tânăr absolvent de liceu. El precizează că Senatul roman se afla în funcție „în 786 î.Ch.” (p. 11); îi pomenește pe „Carol cel Mare, Împăratul francilor” și pe „Otto cel Mare, Împăratul germanilor” (p. 12); afirmă că „aparitia relațiilor feudale la noi este legată de procesul de destrămarea obștilor sătești” (p. 48). Folosește greșit „metric” în loc de mertic (pp. 53 și 77), îl numește „razugan” pe cel ce locuia în orașul medieval Raguzza (p. 127), Erasmus din Rotterdam devine „Erastmus” (p. 14), iar izvorul de secol XI, care atestă existența unei formațiuni prestatiale condusă de Ahtum în Banat, se intitulează „Legenda Sancti Gerhardi” (p. 49). La acestea, și am amintit numai câteva, se adaugă frecvențele greșeli de ortografie și de topică.

Apoi, face analogii bizare între evenimente petrecute în epoci diferite între care nu există, în fapt, nici o legătură: măsura adoptată de Burebista cu sprijinul lui Deceneu în vederea consolidării stăpânirii sale este comparată cu situația societății americane din perioada instituirii legii prohibiției și cu ceea ce se petrecea în România după ce Ceaușescu a dat decretul prin care se interzicea comercializarea băuturilor alcoolice înainte de ora 10 (p. 35) ori de la *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie* ajunge să se refere la maniera în care proceda Stalin ca să afle secretele miniștrilor sovietici (p. 115).

Totuși, cel mai grav rămâne faptul că, deliberat și în mod flagrant, Mircea Bălan denaturează adevărul istoric. Cum era și firesc, după 1989 s-a impus în mod imperios demitizarea istoriei. Misiunea care le-a revenit membrilor breslei a fost aceea de a aduce la lumină personaje și fapte de demult, prezentându-le la reala lor dimensiune, fără a cosmetiza imaginile. Din nefericire, Mircea Bălan pare a fi înțeles greșit acest deziderat. A scrie în alt fel istoria, nepărtinitor și fără a servi intereselor politice ale momentului, nu înseamnă cătuși de puțin a căuta cu obstinație să arăți că absolut tot ce s-a petrecut în trecutul neamului românesc – și al omenirii – a fost rău și numai rodul hazardului. Și mai ales, nu înseamnă a scrie călăuzit fiind doar de propria-ți imaginație. Cine va avea curiozitatea să compare fragmentele preluate de Bălan cu textele originale ale operelor – un exemplu ar fi lucrarea *Descriptio Moldaviae* a lui Dimitrie Cantemir – va constata cu stupeoare că acestea sunt modificate de către autor astfel încât să servească unicului său scop: de a demonstra că istoria românilor se caracterizează printr-o „*beție generală, statală se poate spune, unde se bea de la vodă la popă și rumân*” (p. 110). Cum altfel decât ciudată să-i fie catalogată remarca: „*Cu atâta vin, de mirare este cum de au mai rămas și români treji?!*” (p. 84)?

Cu această lucrare Mircea Bălan reușește să stârnească, poate, doar zâmbete în rândul cunoscătorilor. Ea nu trebuie totuși ignorată tocmai datorită marelui deserviciu pe care îl aduce breslei istoricilor, românilor și istoriei lor. Singurul ei „merit” este doar de a servi drept model de *cum nu trebuie scrisă istoria* celor care au pornit pe acest drum lung și anevoios.

Olivia Senciuc